

SPRAWOZDANIE Z MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ „ITINERA CLERICORUM – KULTUROTWÓRCZE I RELIGIJNE ASPEKTY PODRÓŻY DUCHOWNYCH” (KRAKÓW, 23–25 PAŹDZIERNIKA 2013 ROKU)

W dniach 23–25 października 2013 roku w Auli im. ks. Adama Kozłowieckiego SJ Akademii Ignatianum w Krakowie odbyła się konferencja pod tytułem „Itinera clericorum – kulturotwórcze i religijne aspekty podróży duchownych”, której organizatorami byli prof. dr hab. Danuta Quirini-Popławska oraz dr Łukasz Burkiewicz. Rezultaty swoich badań przedstawiło 34 (z 40 zaplanowanych) uczonych z różnych dziedzin: archeologii, historii, historii sztuki, kulturoznawstwa, literaturoznawstwa, patrologii, religioznawstwa, orientalistyki i teologii reprezentujących Akademię Ignatianum w Krakowie, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Jagielloński, Pontificia Università Gregoriana w Rzymie, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie i Dominikański Instytut Historyczny w Krakowie. Swoją udział w sesji zgłosiło również grono prelegentów z zagranicy, którzy przysłali swoje referaty, ale z wielu przyczyn nie dotarli do Krakowa: prof. dr Sabire Arik z Uniwersytetu w Ankarze, prof. dr Andrea Bienati z Università del Sacro Cuore di Milano, prof. dr Alberto Castaldini z Uniwersytetu w Kluż-Napoce oraz prof. dr hab. Gaetano Platania z Università degli Studi della Tuscia w Viterbo.

Konferencję rozpoczął o. rektor prof. dr hab. Henryk Pietras SJ, który przywitał przybyłych gości, podkreślił znaczenie podróży podejmowanych przez duchownych. Nawiązał również do wspomnianego w Kościele katolickim 23 października św. Józefa Bilczewskiego, który odbywał podróże związane z posługą duszpasterską. Następnie głos zabrał Dziekan Wydziału Filozoficznego o. prof. dr hab. Józef Bremer SJ, który poruszył kwestię wędrówki, od samego początku wpisaną w życie człowieka. W swoim wystąpieniu odwoływał się m.in. do podróży literackich Odysa oraz międzygalaktycznych wędrówek Małego Księcia. Wspominał również o kolejnym patronie dnia rozpoczęcia konferencji, św. Janie Kapistranie.

Z uwagi na dużą liczbę prelegentów obrady zostały zaplanowane na trzy dni, a o kolejności zdecydowała ich chronologia. Sesję prowadzoną w tej części przez prof. dra hab. Artura Kijasa rozpoczęły referaty: o. rektora prof. dra hab. Henryka Pietrasa SJ, *Podróże naukowe Orygenes (ok. 186–253)*, oraz dr hab. Moniki Ożóg, *Podróże duchownych odbywane na polecenie panujących w Kościele starożytnym*. Prelegenci omówili charakter odbywanych wędrówek w starożytności, m.in. delega-

cje na synody, sobory, w celu wykonania poleceń urzędowych lub w wyniku przymusu. Podkreślili, że wyprawy stanowiły kosztowne przedsięwzięcie, wiążące się z podjęciem ryzyka, stąd też narodziła się tradycja sporządzania testamentów przed podróżą. Jako następny głos zabral dr Piotr Czarnecki, który przedstawił podróże duchownych herezji dualistycznych między Wschodem a Zachodem Europy w XII i XIII wieku. Przedpołudniową sesję zamykał dr Łukasz Burkiewicz z opisem podróży Rajmunda Lulla (1232–1316) oraz ich wpływu na jego koncepcje krucjatowe. Autor scharakteryzował sylwetkę katalońskiego filozofa zaangażowanego w dyskurs na temat możliwości zorganizowania wyprawy krzyżowej.

Po przerwie, w części prowadzonej przez prof. dra hab. Mariana Chachaję, jako pierwszy wystąpił mgr Bohdan Małysz z referatem *Franciszkanin Odoryk z Pordezone i jego relacja z podróży na Daleki Wschód*. Na podstawie zachowanego źródła mówca przedstawił przebieg i warunki średniowiecznego podróżowania na Daleki Wschód. *Wpływ wędrówki relikwii św. Mikołaja biskupa ze Wschodu na Zachód w kształtowaniu się jego ikonografii w średniowiecznej Europie* to tytuł referatu ks. dra Szymona Tracza, ukazującego „podróż” wizerunku św. Mikołaja z Miry, który kształtował się pod wpływem miejsca umieszczenia jego relikwii oraz prób odtworzenia jego pierwotnej postaci. Jako następny wystąpił dr Rafał Quirini-Popławski, omawiając postać franciszkanina Fra Vita z Kotoru, architekta cerkwi monasteru w Dečanach, największej istniejącej obecnie świątyni na terenie Bałkanów. Zachowała ona cechy nadane jej przez budowniczego oraz miejscowych wpływów kulturowych. W ostatnim wystąpieniu w tej części konferencji, referacie zatytułowanym *Zobaczyć Jerozolimę bez wybierania się za morze – Niccolo z Poggibonsi i jego „Libro d’Oltramare”*, dr hab. Wojciech Mruk szczegółowo opisał podróż do Ziemi Świętej odbytą w XIV wieku.

Po przerwie, w cyklu prowadzonym przez dra hab. prof. UP Stefana Bielańskiego, jako pierwszy wystąpił ks. bp prof. dr hab. Jan Kopiec, który zaprezentował pracę *Nuncjusz w Polsce Benedetto Odeschalchi-Erba (1712–1713) i jego rozumienie Rzeczypospolitej*. Zawarł w niej obraz Rzeczypospolitej z pierwszej połowy XVII wieku, do której podróż wiązała się z pokonaniem wielu trudności. W referacie *Duchowni jako opiekunowie staropolskich studentów w obcych krajach* prof. dr hab. Marian Chachaj przybliżył zagraniczne podróże edukacyjne polskiej młodzieży i omówił rolę, jaką odgrywali w nich starannie dobrani opiekunowie. Jako ostatnia wystąpiła prof. dr hab. Danuta Quirini-Popławska z referatem *Podróże polskich duchownych do Padwy w XV i XVI wieku*, w którym dokonała wstępnej analizy liczby polskich duchownych pobierających naukę w padewskim uniwersytecie.

Prowadzący popołudniowe obrady prof. dr hab. Dariusz Rott jako pierwszego do wystąpienia zaprosił dra hab. prof. UP Stefana Bielańskiego, który w prezentacji zatytułowanej *„Il mondo nuovo” w dziele Giovanniego Botera „Le relationi universali”* omówił podróże do Europy Zachodniej tego dyplomaty i wybitnego myśliciela, wyróżniającego się wielką spostrzegawczością. Kolejna prelegentka, prof. dr hab. Ambrozja Jadwiga Kalinowska OSB, w pracy *Podróże Stanisława Hozjusza (na podstawie drukowanych materiałów źródłowych)* scharakteryzowała wojaże odbywane w XVI wieku przez wybitnego męża stanu, kardynała Stanisława Hozjusza. Na

zakończenie pierwszego dnia obrad o. dr Jan Konior SJ w referacie *Jezuita Antonio de Andrade (1580–1634) odkrywca Tybetu* zaprezentował trudną misję ewangelicką na Dalekim Wschodzie.

W drugim dniu przewodnicząca obradom prof. dr hab. Danuta Quirini-Popławska oddała głos prof. dr hab. Dorocie Żołądz-Strzelczyk, która przybliżyła zagadnienie kształcenia się młodzieży wysyłanej na nauki przez wielkopolską Jednotę Braci Czeskich oraz związaną z tym troskę o zdobywany poziom edukacji. Kolejne wystąpienie, tym razem prof. dra hab. Dariusza Rotta, zatytułowane *Islandzkie peregrynacje Daniela Vettera*, przybliżyło postać autora jednego z pierwszych opisów Islandii. Referat dr Izabeli Kaczmarzyk *Chcę przekazać potomności obrazki z ich życia. Relacje z podróży po Górnym Śląsku pastora Hermanna Koelinga jako przykład antropologii ratunkowej* dotyczył działalności i życia tego duchownego. Zabiegał on o zachowanie tradycji i kultury śląskiej, zostawiając opis pierwszych antropologicznych badań terenowych, powstałych w wyniku podejmowanych podróży. Jako ostatnia w tej części obrad głos zabrała dr Beata Stuchlik-Surowiak, która w referacie *Jan Muthman i Samuel Ludwik Zasadius – od budowniczych ewangelickiej świątyni do wyklętych wygnańców* omówiła losy i wędrówki dwóch duchownych zaangażowanych w budowę świątyni i trzymających pieczę nad kształtowaniem moralności wiernych.

Po krótkiej przerwie przewodnicząca obradom prof. dr hab. Dorota Żołądz-Strzelczyk poprosiła o zabranie głosu o. prof. dra Marka Inglota SJ, który wygłosił referat *Z Parmy do Połocka. Włoscy jezuici na Białorusi na przełomie XVIII/XIX wieku*, a następnie dr Justynę Łukaszewską-Haberko, która przygotowała wystąpienie zatytułowane *Naukowe i religijne podróże pierwszych polskich jezuitów w świetle dokumentów zakonnych (biografii, egzaminów i korespondencji)*. Prelegenci zwrócili uwagę na wartość i rolę spisanych przez jezuitów relacji podróżniczych. Dr Anna Markiewicz w pracy *Paryż w korespondencji opata Jana Kazimierza Denhoffa z lat 1670–1674* przedstawiła liczne podróże oraz interesujący opis francuskiej stolicy.

Podczas popołudniowych sekcji, prowadzonych przez dra hab. Wojciecha Mruka, przemawiali: dr Paweł Nowakowski (*Obraz Japonii i Japończyków w relacjach pierwszych jezuickich misjonarzy od połowy XVI do początków XVII wieku*) oraz dr Monika Miazek-Męczyńska (*Przez Moskwę do Chin. Polski wkład w jezuickie poszukiwania drogi lądowej do Państwa Środka*). Oba referaty dotyczyły przekazów Europejczyków poznających kulturę Dalekiego Wschodu. Swoje badania mgr Sylwia Filipowska omówiła w pracy *Tolerancja religijna w Imperium Osmańskim w ocenie polskich duchownych podróżujących do Turcji w XIX wieku*. Wątek bliskowschodni był również treścią prezentacji dr hab. Grażyny Zając, zatytułowanej *Hayrullah Efendi (1818–1866) i jego „Księga podróży po Europie”*.

Na zakończenie drugiego dnia konferencji obradom przewodniczył prof. dr hab. Eugeniusz Niebelski. Problem misji i związanych z tym trudności w Ameryce Południowej został ujęty przez dr Martę Kwaśnicką w *Krótkim sprawozdaniu z misji w Paragwaju. Redukcje jezuickie w relacjach Misjonarzy z Towarzystwa Jezusowego*. Wystąpienie dr Anety Kliszcz, zatytułowane *O. Jose de Acosta: z Hiszpanii do Peru i Meksyku*, również dotyczyło prowadzenia posłannictwa hiszpańskich misjonarzy w Ameryce Łacińskiej. Referat następnego prelegenta, dra Leszka Zinkowa,

był poświęcony lewentyńskim misjom ojca Maksymiliana Ryłło SJ oraz związanym z tym zagadnieniu transkulturowości.

W ostatnim dniu obrad, w części przedpołudniowej prowadzonej przez o. prof. dra Marka Inglota SJ, jako pierwszy wystąpił o. mgr Marek Miławicki OP, omawiając warunki życia duchownych na Syberii na podstawie spisanych wspomnień dotyczących kultury zesłańców syberyjskich w świetle pamiętnika dominikanina Faustyna Ciecierskiego z lat 1798–1801. Kolejny referat, *Syberia oczyma księdza zesłańca Stanisława Matrasia* prof. dra hab. Artura Kijasa, dotyczył ujętych w formie pamiętnika opisów niezwykle ciężkich warunków życia polskich zesłańców na Syberii. Podobnej tematyki dotyczyło wystąpienie prof. dra hab. Eugeniusza Niebelskiego, który w referacie *Życie codzienne księży zesłańców 1863 roku* omówił wspomnienia z pobytu w trudnych warunkach syberyjskiego zesłania. Obie prezentacje są bardzo cenną relacją ukazującą codzienność egzystencji na Syberii, wzbogaconą o wiele informacji z zakresu uprawy roślin i prac w gospodarstwie rolnym.

Po przerwie, w ostatniej części obrad prowadzonej przez dra Leszka Zinkowa, głos zabrał o. dr Andrzej Bieś SJ, przedstawiając losy Ojca Leona Rogalskiego, który w XIX wieku po osiedleniu się w okolicach australijskiej miejscowości Clare, w osadzie Polish Hill River, był pierwszym duszpasterzem społeczności polskiej na tym terenie. Jako ostatnia wystąpiła dr Katarzyna Jarkiewicz z referatem *Śladami Chrystusa. Ziemia Święta w oczach reformaty ks. Zygmunta Janickiego*, poruszając problem rozwijającego się z początkiem XX wieku ruchu pielgrzymkowego z ziem polskich do Ziemi Świętej.

Tematyka sesji okazała się interesująca zarówno dla referentów, jak i dla licznie zgromadzonych gości, w tym studentów, którzy szczerze wypełniali salę obrad. Po każdej części referatów prelegenci oraz zgromadzeni goście podejmowali dyskusję, rozwijając przedstawione zagadnienia i poszukując odpowiedzi na postawione pytania, oraz wymieniali się dotychczasowymi rezultatami badań. Materiały z obrad zostaną zamieszczone w dwutomowej publikacji pokonferencyjnej.

Zamknięcia zjazdu dokonał Dziekan Wydziału Filozoficznego o. prof. dr hab. Józef Bremer SJ, który podziękował prelegentom za przybycie i przygotowanie interesujących wystąpień. Następnie prof. dr hab. Danuta Quirini-Popławska podsumowała trzydniowe spotkanie, dziękując uczestnikom, władzom uczelni oraz wszystkim współpracownikom za pomoc w organizacji konferencji. Podkreśliwszy wysoki poziom zaprezentowanych prac, zwróciła uwagę na różnorodność poruszanej tematyki, omówiono bowiem podróże odbywane na różnych kontynentach, podejmowane dobrowolnie bądź z przymusu przez duchownych różnych wyznań i w różnych rejonach świata. Zapowiedziała jednocześnie kolejną konferencję, która będzie dotyczyć miejsca i znaczenia *sacrum* w mieście.

Łukasz Burkiewicz, Agata Seruga